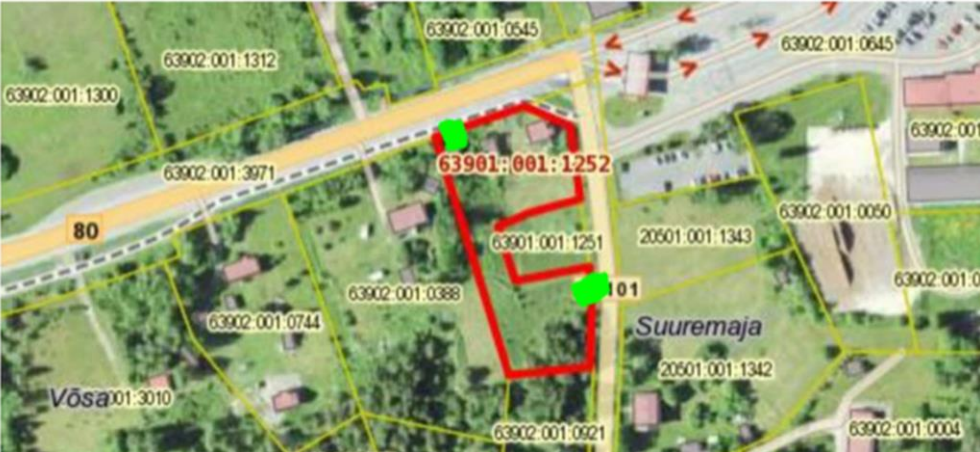

Heltermaa sadama detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi aruandele avalikul väljapanekul esitatud ettepanekute ja vastuste koondtabel

Jrk nr	Ettepaneku esitaja/ kirja laekumise kuupäev ja nr	Ettepaneku sisu	Valla seisukoht
1.	Terviseamet 06.04.2023 nr 9.3-4/23/2383-2	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud Heltermaa sadama detailplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmiga ning ei esita täiendavaid ettepanekuid ega vastuväiteid.	Teadmiseks võetud
2.	AS Connecto Eesti 12.04.2023	Detailplaneeringu alasse jääb ELASA sidevõrgu trass ELA082. Juhul, kui detailplaneeringuga on kavandatud rajada uus sideühendus ELASA sidevõrgust, siis tuleb selleks taotleda ELASA sidevõrgu haldajalt, AS Connecto Eesti, tehnilised tingimused.	Teadmiseks võetud
3.	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet 19.04.2023 nr 16-6/23-05070-002	1. Juhul, kui planeeringu välja töötamisel kavandatakse kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste rajamist, mis vajab ehitusseadustiku §113'1 lõike 1 definitsiooni kohaselt hoonestusloa taotlemist, siis kajastada neid ka planeeringus 2. Lisaks juhime tähelepanu, et hoonestusloa väljastajaks on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.	Teadmiseks võetud
4.	Muinsuskaitseamet 21.04.2023 nr 5.1-17.5/622-1	Palume täiendada lähteseisukohti järgnevate uuringute vajadusega (uuringute määramise alus planeerimisseadus (edasi PlanS) § 128 lg 5 p 3, muinsuskaitseadus (edasi Muks) § 32): Kaadamisalal tuleb läbi viia allveearheoloogiline uuring. Allveearheoloogiline uuring koosneb kahest etapist: 1) Kõrgresolutsiooniline sonariuuring. Uuringu tulemusena peavad olema tuvastatud inimtekkelised objektid alates ühest meetrist; 2) Võimalike kultuuriväärtusega objektide päritolu tuvastamise, jäädvustamise ja seisukorra hindamise eesmärgil video- või fotodokumentatsioon kasutades fotogramm-meetriat või muu samaväärse tulemusega tehnika või meetodi kasutamine, puidust vrakkide korral lisandub dendrokronoloogiline uuring kui vraki vanust ei ole võimalik teiste meetoditega kinnitada. Allveearheoloogilist uuringut võib läbi viia ettevõtte, kus töötab vastava ala pädevustunnistusega isik ning kes on esitanud muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise kohta majandustegevusteate (vastavalt MuKS § 68-69). Enne uuringu läbiviimist peab pädev isik esitama Muinsuskaitseametile uuringukava ja uuringuteatise, pärast uuringu läbiviimist uuringuaruande (MuKS § 46-48).	Selgitame, et lähteseisukohtades ja KSH programmis on määratud perspektiivne kaadamispiirkond. Ala on määratud oluliselt ulatuslikumalt kui reaalselt vajaminev kaadamisala. Selline lähenemine on vajalik valimaks sobivaimat kaadamisala asukohta, mille puhul oleks välditud oluline ebasoodne mõju keskkonnale, sh kultuuripärandile. Sellest lähtuvalt täiendatakse KSH programmi ja tuuakse välja, et vajalik on kaadamispiirkonnas teostada kõrgresolutsiooniline sonaruuring . Uuringu tulemusena peavad olema tuvastatud inimtekkelised objektid alates ühest meetrist. Sonariuuringu tulemuste alusel koostab vastava

			ala pädevustunnistusega isik analüüsi, kas alal võib esineda kultuuriväärtusega objekte. Analüüs vormistatakse aruandena, mis esitatakse Muinsuskaitseametile. Juhul kui sonariuuringu alusel leitud inimtekkeliste objektide mõjupiirkonda (mõjupiirkonnana arvestatakse ala kuhu KSH hinnangu alusel võib kanduda olulisel määral kaadatavat materjali ehk võib esineda oht kultuuripärandile) kavandatakse KSH alusel kaadamisala, siis viiakse läbi allveearheoloogiline uuring Kultuuriministri 25.05.2019 määruse nr 25 § 10 mõttes ja vastavalt MuKS § 46-48 ja § 68-69 nõuetele. MuKS § 32 lg 2 sätestab üheselt, et sisevetes, territoriaalmeres, piiriveekogus või majandusvööndis tehakse enne ehitamist, sealhulgas rajatise ja seadmestiku paigaldamist või veealuse kultuuripärandi säilimist ohustada võiva muu tegevuse kavandamist uuring. Seega põhineb kehtiv õigus lähenemisel, mille kohaselt viiakse allveearheoloogiline uuring läbi enne tegevust siis, kui konkreetse tegevuse mõjuga võib avalduda oht veealusele kultuuripärandile. Enne
--	--	--	--

			allveearheoloogilise uuringu läbiviimist peab pädev isik esitama Muinsuskaitseametile uuringukava ja uuringuteatise, pärast uuringu läbiviimist uuringuaruande (MuKS § 46-48). Uuringu metoodika määratakse pädeva isiku poolt koostatud uuringukavas lähtuvalt objekti iseloomust.
		Sadamaosa laienduse alal tuleb arvestada kultuuriväärtusega leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega. Muinsuskaitseadusest tulenevalt (§ 31 lg 1, § 60) tuleb sellisel juhul tööd katkestada, jätta leid leiukohta ja teatada sellest Muinsuskaitseametile.	Võetakse arvesse planeeringus tingimuste seadmisel.
5.	Janis Nurmsalu (Passi kinnistu) 25.04.2023	1. Kas tänaseks on välja töötatud liikluskorraldus ristmikul/maanteel? Kuidas see mõjutab Passi kinnistu liikluskorraldust palun? 2. Palun võimaldada Passi kinnistule kahte lisatud mahasõitu vastavalt piltidele, mis märgitud rohelisega: 	Planeeringuala liikluslahenduste väljatöötamine toimub planeeringu koostamise raames. Kuna Passi kinnistu jääb planeeringualast välja siis ei ole oodata kinnistul liikluskorralduse muutust. Selgitame, et kuna Passi kinnistu jääb planeeringualast välja, siis kinnistule mahasõitude kavandamine ei ole Heltermaa sadama ala detailplaneeringu raames võimalik.

			
6.	Keskkonnaamet 28.04.2023 nr 6-5/23/6795-2	1. KSH programmi ptk 2.1 (lk 6) ja ptk 3.3.2 (lk 15) joonisel 3 viidatakse lainemurdja/muuli kavandamise vajadusele. Lainemurdjat näeb ette ka Hiiumaa valla arengukava 2035+. Lainemurdja on kaldaga funktsionaalselt seotud ehitis (ehitusseadustik § 105 lg 3). Plan S § 124 lg 1 kohaselt koostatakse DP kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumi osa kohta ning vajaduse korral avalikes veekogudes kaldaga püsivalt ühendatud või kaldaga funktsionaalselt seotud ehitiste planeerimiseks. Lisaks, kuna ka planeeritav kaubakai jääb osaliselt väljapoole Heltermaa sadama akvatooriumi, siis peaks planeeringu üheks eesmärgiks olema ka sadama akvatooriumi uute piiride määramine (Heltermaa sadama akvatooriumi piirid määratakse Vabariigi Valitsuse korraldusega, kuid detailplaneering peaks andma selleks vajaliku sisendi). Seega jääb ebaselgeks, miks ei hõlma DP ala kogu kavandatavat sadamaala akvatoorium, lainemurdja (KSH programm joonis 1). Joonis 1 ja joonis 3 peaks olema kooskõlas. Lainemurdja rajamisel paigutatakse mere põhja tahkeid aineid, samuti võib lainemurdja mõjutada veerežiimi ja setete liikumist. Seega nimetatud asjaolude käsitlemine KSH raames vähendab keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) algatamise vajadust järgnevate menetluste (hoonestusluba, keskkonnaluba) raames.	Selgitame, et nii täiendavaid lainemurdjaid/muule kui ka kaubakaid kavandatakse Heltermaa sadama akvatooriumisse. Kehtiv akvatooriumi ala on määratud majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi käskkirjaga 18.11.2021 nr 232. Kui planeeringu käigus ilmneb vajadus akvatooriumi ulatuse muutmiseks, siis uued piirid määratakse, kuid hetkel teadaolev vajadus selleks puudub. DP ala ulatust kavandatakse muuta DP eskiisi valmimisel. KSH programm kajastab algatamisotsuse kohast planeeringuala ulatust. Vajalik on mereala (eeldatavalt akvatooriumi ulatuses) hõlmamine planeeringualasse, mida kavandatakse teha planeeringu koostamise käigus.

		2. Ptk 3.3.2 (lk 15) on hinnatud süvendusmahuks ca 210 000 m³. Arvestades, et välja pakutud kaadamisala asub Väinamere hoiualal (Hiiu), peaks KSH käigus põhjalikumalt analüüsima, mis määral saaks pinnast kasutada sadama ehitusel või maismaal (karjäärade täide, pinnaseplaneerimine).	Võetakse arvesse KSH aruande koostamisel. Täiendati programmi ptk 3.3.3.
		3. Ptk 3.4.1 (lk 18) viidatakse joonisele 3, mis peaks näitama sadamas olevat hetkeseisu. Tegelikuses on joonisel 3 kujutatud kaide ja muulide paiknemise esialgset eskiisi. Korrektne on antud ptk s viidata joonisele 4.	KSH programmi peatükis 3.4.1 on parandatud viide joonisele 4.
		4. Ptk 3.5.1 (lk 22) on kirjutatud „Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse...“. Korrektsem on kirjutada loomade sh lindude, sest ka linnud on loomad.	KSH programmi peatükis 3.5.1 on vastav täiendus tehtud.
		5. Ptk 3.5.1.5 (lk 28) on ekslikult kirjas, nagu oleks püsielupaikade kaitsekord sätestatud ainult looduskaitseadusega (LKS), mitte lisaks ka kaitse eeskirjaga. Tabelis 3 lk 28 käsitletakse Väinamere loodusala puhul vaid kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe, aga mitte kaitse-eesmärgiks olevaid liike (nt hülgeid, keda meres toimuv mõjutada võib). Väinamere linnuala puhul mainitakse vaid sadama ehituse ja kaadamisalaga kaasneda võivat mõju linnustikule, kuid mainimata on laiendatud sadama käitamisega ja kavandatava tuulegeneraatoriga (selle mõõtmete ja asukohaga) seonduv mõju.	KSH programmi ptk 3.5.1.5 esimeses lõigus on ebatäpsus parandatud. KSH programmi tabel 3 lisati kaitse-eesmärgiks olevate liikide käsitus. Sadama käitamisaegsete mõjude osas selgitame, et kavandatava tegevusega kaasnevana ei ole oodata transpordivoogude olulist kasvu alal vms olulisi muutusi tegevustes võrreldes olemasolevate sadama tegevuste mõjudega. Tuulegeneraatori võimalike mõjude osas täiendati tabelit 3. .
		6. Ptk 3.5.2 lk 29 lõpus loetelu pealkirjaga „Kaadamisala sobivuse hindamisel ja asendialternatiivide omavahelisel võrdlemisel võetakse arvesse lähedust “ järel peaks algama uus loetelu, kuid numeratsioon jätkab eelmist loetelu. Ühtlasi tuleks seda loetelu täiendada punktiga: loodusdirektiivi elupaigatüüpidele.	KSH programmi peatükis 3.5.2 on märkusega arvestatud ning vastavad parandused/täiendused sisse viidud.

	7. Ptk 3.5.3 (lk 30) on eksitav väide, nagu ühtiks Väinamere hoiuala kaitse-eesmärgid Väinamere linnu ja loodusala. Juhime tähelepanu, et Väinamere hoiuala jaguneb nelja maakonna vahel ja igas maakonnas on kaitse-eesmärgid veidi erinevad.	Ptk 3.5.3. parandati vastavalt märkusele.
	8. Ptk 3.5.3 (lk 30) on kirjutatud, et : „Mõju mereelupaikadele ja liikidele hinnatakse KSH aruandes eksperthinnanguna“. Juhime tähelepanu, et eksperthinnangu peavad andma oma valdkonna pädevad spetsialistid, kes igapäevaselt uurivad ja tunnevad vastavat liigirühma või merekooslusi. Tuulegeneraatori planeerimine Heltermaal teadaolevatest merikotka pesadest oleks kaugus üle 5 km, kuid asukoht jääb nõ erinevate territooriumite vahelisele alale, kus suure tõenäosusega toimub erinevate paaride vahel piiride paika panemine. Kuna ka üks generaator võib põhjustada kotkaste hukkumist, siis tõenäoliselt hajusalt erinevates kohtades paiknevad tuulikud on isegi suurem oht, kui kindlatesse piirkondadesse koondunud tuulikud, mille puhul on ka rohkem riskivaba piirkonda. Kuna evolutsiooni käigus pole olnud kotkaste tüüpilises lennukõrguses takistusi ja kotkad on kohastunud lennu ajal saaki otsides maapinda jälgima, siis on kokkupõrked tuulikute labadega nende puhul sagedasemad. Seega vajab ka see teema kotkaeksperti hinnangut. Kui Hari kurgu piirkonnas on varasematest aegadest teada lindude olulised sulgimisalad, siis planeeritava kaadamisala kohta neid andmeid ei ole, sest tollased mereekspeditsioonid seda piirkonda nii laialt ei hõlmanud. Samas näiteks 2009. a andmete alusel sulgis Heinlaiust läänes ca 800 sõtkast ja Heinlaiust kagus 110 külmnökk-luik, 2007. a oli Heinlaiu ümbruses ca 150 külmnökk-luik. See on siiski suhteliselt juhuslik info vaid Heinlaiu läheduses olevatest sulgimiskogumitest, kuid kaadamisala kohta selline info puudub. Eeltoodust lähtuvalt piisab kotkaste osas ekspertarvamusest, kuid sulgimiskogumite osas tuleks koostada analüüs, kas mere sügavuse ja koosluste alusel võiks seal eeldada sobivaid tingimusi sulgimisaegseks toitumiseks.	Mereelupaikade ja liikide eksperthinnangu pädevust puudutavat märkust võetakse arvesse KSH aruande koostamisel. Tuulegeneraatori osas selgitame, et detailplaneeringu eesmärgiks on määrata tingimused roheenergia tootmise seadmete (energiatuulikud, täiendavad päikesepaneelid) paigutamiseks planeeringualale. Seega võimaliku tuulegeneraatori osas määratakse tehnilised tingimused edasiseks kavandamiseks. Arvestades paiknemist Väinamere linnualal ja asjaolu, et linnustiku uuringuid sadama alal planeeringu ja selle KSH raames ei kavandata, siis esineb võimalus, et olulist mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei ole võimalik KSH käigus välistada. Sellisel juhul seatakse KSHs tingimused edasisteks uuringuteks ning vajalik võib olla tuuliku osas täiendav Natura hindamine, kas KMH raames või vastava seadusemuudatuse rakendusel eraldiseisvalt. KSH raames konsulteeritakse kotkaekspertiga võimalike mõjude osas merikotkastele. Sulgimiskogumite kohta käivat märkust arvestatakse KSH aruande koostamisel.

		9. Ptk 3.6 lk 34 loetellu pealkirjaga „DP ja KSH raames nähakse ette järgmiseid uuringuid“ palume lisada järgnevad vajalikud uuringud: - süvenduspiirkonnas pinnase keemilised analüüsid veendumaks, et pinnas on sobilik kaadamiseks (st ei ole reostunud). Varasemad ehitusgeoloogilised analüüsid seda teavet ei anna; - heljumi leviku modelleerimine ka tahkete ainete paigutamisel.	KSH programmi täiendati soovitud uuringute osas reostusuuringuga ja heljumi leviku modelleerimise osas tahkete ainete merre paigutamisel
7.	Politsei- ja Piirivalveamet 03.05.2023 nr 2.1-3/12396-2	Kärdla politseijaoskond on tutvunud Heltermaa sadama detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise kavatsuse dokumendiga. Üksiktuuliku rajamise realiseerumisel, vajalik edasine PPA kooskõlastus ja hinnang. Täiendavaid ettepanekuid esitada ei ole.	Teadmiseks võetud. Planeeringu koostamisel jätkatakse koostööd üksiktuuliku sobivuse hinnangu saamiseks.
8.	Transpordiamet 03.05.2023 nr 7.2-1/23/7609-2	Oleme andnud seisukohad planeeringu koostamiseks 18.03.2022 kirjaga nr 7.2-1/22/3136-2. Dokumendis „Heltermaa sadama detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm“ (töö versioon: 16.03.2023) toodud joonis 3 alusel muutub täielikult sadama navigatsiooniline situatsioon. Seetõttu palume detailplaneeringu käigus hinnata ka olemasolevat navigatsioonimärgistust ning vajadusel seda muuta silmas pidades, et olemasolevad sihimärgid (reg. nr. 602 ja 601) peavad olema nähtavad ka juhul, kui projekteeritud sadamas seisavad laevad. Seetõttu palume lisada ekspertgruppi spetsialist(id), kes suudavad anda hinnanguid nii laeva manööverdamise kui ka navigatsioonimärgistuse seisukohalt. Planeeringus palume välja tuua projekteeritavat sadamat kasutavate laevade eeldatavad parameetrid (sh. pikkus ja laius).	Teadmiseks võetud KSH programmi täiendati vastavalt ettepanekule. Võetakse arvesse planeeringu koostamisel.
9.	Fred Pintšuk (Fredri kinnistu) 05.05.2023	1. Fredi kinnistuga piirnevat sadama akvatooriumi piiri (kaardil punase punktiirina) nihutada mere poole piki olemasolevat muuli 100m-150m. Kaardil näidatud sadama akvatooriumi piiri korral on sinna võimalik ehitada muuli/lainemurdjaid mis jääks liiga lähedale minu kinnistu kaldapiirile ja piiraks minu kinnistult vaba pääsu merele ja vastupidi. Piiraksid minu vaadet merele, Natura2000 looduskaitsealale. Lisaks piiraks ja rikkutaks minu põhiõigusi. Antud piir peaks hakkama parvlaeva kaist. Praeguse muuli tõttu ja sellest johtuvalt meretegevuse/muutunud lainetuse ja laine suuna tõttu on vähenenud minu kinnistu merepiir ehk kaldajoon, osa kinnistu mereäärset maapinda on merre uhitud. Antud fakti saab Maa ametist järgi vaadata kus on näha Fredi kinnistu kaldajoone muutused enna ja pärast muuli ehitust tänase päevani. Ca 2m on kaldajoon tulnud maale lähemale. Sellest johtuvalt on kinnistu veepiiri lähedale lainemurdjate/muulide ehitamise võimaldamine nüüd ja tulevikus ohuks Fredi kinnistu heaolule ja ohuks kaldajoone säilimisele.	Selgitame, et sadama akvatooriumi piiri ei määrata planeeringuga. Sadama akvatooriumi ulatus on määratud majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi korraldusega ning planeeringuga ei kavandata seda muuta. Selgitame, et KSH käigus on ette nähtud kavandatava tegevuse (sh muulid) mõju hindamine rannaprotsessidele.

		2. Fredi kinnistuga piirnev mere ala kuulub Natura2000 linnuala, Natura2000 loodusala koosseisu ja igasugune majandustegevuse ehk sadama akvatooriumi laiendamine, lainemurdjate ja muulide ehitamine antud alasse on vastuolus Natura2000 arengukavadega, ja ka Euroopa Liidu Natura2000 alade arengukavadega.	Selgitame, et KSH käigus on ette nähtud Natura asjakohase hindamise läbiviimine. Kavandatavaid tegevusi saab lubada ainult juhul, kui ebasoodne mõju Natura alade kaitse-eesmärkidele on välistatud.
		3. Heltermaa kaubakai ehitamist ei näe majanduslikult otstarbekaks. Kaubakai on ette nähtud eelkõige ümarpuidu väljaveoks. Paraku on lähituleviku suund raiemahtude vähendamine Hiiumaal ja puidu toormaterjali suurem väärindamine. Kallimat ehk väärindatud puittooteid on otstarbekas transportida juba auto transpordiga ja väiksemas mahu aga mitte nn. otse laevadega. Seega kaubakai ehitus on majanduslikus mõttes ebaotstarbekas, mõttetu ja EU ja EV rahade raiskamine. Kaubakai asemel näeksin hoopis turismi edendamiseks mõeldud infrastruktuuride arendust. Kaubakai näol suureneb autotranspordi negatiivne mõju antud piirkonnale. Suureneb tihenend teekasutusest saaste ümbruskaudsetele kinnistutele. Suureneb märgatavalt selline saaste nagu raskeveokite mõjul suurenenud asfaldi kulumisest tekkinud bituumeni lendosakesed, lämmastiku lendühendid, rehvide kulumisest tekkinud lendosakesed jne. Kaubakail toimuv laadimine ja vastavad tööd suurendavad müra antud piirkonnas. Suurenenud müra on kahjulik ümbritsevale Natura2000 linnuala loomadele. Juhin tähelepanu sellele, et mitte kuskil Euroopas ei ehitata kaubakaid – sadamat Natura2000 linnuala, Natura2000 loodusala piirkonda kuna see on vastuolus EU liidu Natura2000 suundadega. Antud kaubakai ehitus antud piirkonda võib tulevikus kaasa tuua trahvid EU poolt ja siis nende maksjateks on üldjuhul kohalik omavalitsus.	Selgitame, et kaubakaid ei soovita kavandada mitte kaubakäibe suurendamiseks, vaid liiklusohutuse tagamiseks. Kaubakäibe olulist suurenemist, sh sellest tingitud transpordimüra ja õhusaaste suurenemist, ei kavandata. Käesoleval ajal esinevad liiklusohutuse probleemid reisijateveo ja kaubaveo korraldamises, mida soovitakse detailplaneeringuga kavandatava liikluskorralduse muutmise ja uue kaubakai kavandamisega lahendada. Selgitame, et KSH käigus on ette nähtud Natura asjakohase hindamise läbiviimine. Kavandatavaid tegevusi saab lubada ainult juhul, kui ebasoodne mõju Natura alade kaitse-eesmärkidele on välistatud.
		4. Ettepanek on, et seoses sadama lainemisega kaaluda ka sadamat ümbritsevate kinnistu omanikele sadama häirivast tegevusest tingituna taluvustasude, või muu, keskkonna halvenemisest tingituna kompensatsiooni maksmist sadama omaniku poolt.	Selgitame, et kaubakaid ei soovita kavandada mitte kaubakäibe suurendamiseks, vaid liiklusohutuse tagamiseks. Kaubakäibe olulist suurenemist, sh sellest tingitud transpordimüra, õhusaaste või muude oluliste häiringute suurenemist, ei kavandata.

10.	Kaitseministeerium 05.05.2023 nr 12-1/23/1274	Hiiumaa Vald, Pühalepa Osavalla Valitsus on esitanud Kaitseministeeriumile seisukoha kujundamiseks Hiiumaa vald, Heltermaa küla, Heltermaa sadam detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse. Detailplaneeringu eesmärk on muuhulgas määrata tingimused planeeringualale elektrituuliku püstitamiseks. Kaitseministeerium tugineb seisukoha kujundamisel kaitseministri 26.06.2015 määrusele nr 16 „Riigikaitse ehitise töövoime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitse ehitise töövoimet mõjutavate ehitiste kohta“, mille § 4 kohaselt ei tohi ehitise püstitamine vähendada radari töövoimet. Kaitseministeerium, olles hinnanud asjaolusid radaritest lähtuvalt, on seisukohal, et sadama territooriumile on tänase seisuga võimalik püstitada elektrituulik absoluutkõrgusega kuni 32 meetrit (maapinnast kõrgusega 28-31 meetrit - sõltuvalt asukohast planeeringualal). Kõrgem elektrituulik võib vähendada radari töövoimet. Teadaolevalt rakenduvad 2026. aastal mereala tuuleenergeetika kompensatsioonimeetmed, peale mida on võimalik elektrituulikule seatavast kõrgusepiirangust nimetatud planeeringualal loobuda.	Teadmiseks võetud ning asjaoluga arvestatakse planeeringus roheenergia arendamiseks tingimuste seadmisel.
11.	Keskkonnaagentuur 05.05.2023 nr 5-5/23/784-2	Kuna nimetatud alale jääb Keskkonnaagentuuri rannikumere veetaseme seirejaam, siis palume tagada selle funktsioneerimine ning seadmete ohutus. Samuti palume seirejaama vahetusläheduses ehitustööde alustamisest teavitada Keskkonnaagentuuri.	Võtame teadmiseks.
12.	Rahandusministeerium 16.05.2023 nr 15-3/2478-2	1. PlanS § 3 lõike 2 kohaselt koosneb planeering planeerimise tulemusena valminud seletuskirjast ja joonistest, mis täiendavad üksteist ja moodustavad ühtse terviku. Planeeringu seletuskirjas esitatakse planeeringuala ja selle mõjuala analüüsil põhinevad järeldused ja ruumilise arengu eesmärgid, nende saavutamiseks valitud planeeringulahenduse kirjeldus ning valiku põhjendused. Riigihalduse ministri 17.10.2019 määruse nr 50 „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“ (edaspidi määrus) § 2 lõike 2 kohaselt peab planeering olema selge ja üheselt mõistetav ning planeeringu seletuskiri ja joonised peavad olema omavahel kooskõlas. Määruses reguleerimata küsimustes tuleb lähtuda PlanS-ist ja teistest riigi ning kohaliku omavalitsuse õigusaktidest (§ 1 lõige 2). Palume eeltoodud planeeringu koostamisel arvestada. Samuti palume lähtuda detailplaneeringute nõustikus toodud soovitudest (https://planeerimine.ee/dp-noustik/). 2. Planeeringuala paikneb väikeses osas 20.12.2005 kehtestatud Pühalepa valla Hagaste–Heltermaa piirkonna üldplaneeringu ja suuremas osas 29.12.2008 kehtestatud Heltermaa–Sarve–Salinõmme piirkonna üldplaneeringuga määratud sadamamaa juhtotstarbega maa-alal. Vastavalt Heltermaa–Sarve–Salinõmme piirkonna üldplaneeringule võib sadamates ja laurikohtadel rajada ainult merega või kalapüügiga seotud hooneid ja rajatisi. Lähteseisukohtadest ei selgu, kas detailplaneering on üldplaneeringute kohane või teeb ettepaneku nende muutmiseks. Palume lähteseisukohti vastavalt täiendada.	Esitatud tähelepanekutega arvestatakse planeerimisel. Omavalitsuse hinnangul on detailplaneering üldplaneeringu kohane. Lähteseisukohti täiendati vastavalt.

		3. PlanS § 4 lõike 2 punkti 5 kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne detailplaneeringu elluviimisega kaasnevate asjakohaste majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine, sealhulgas keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine. Asjakohaseid mõjusid saab hinnata eraldi või KSH koostamise käigus. Palume lähteseisukohti ja KSH programmi täiendada asjakohase teabega.	Lähteseisukohtade ja KSH koostamisel ei tuvastatud muid asjakohaseid mõjusid, mille osas oleks vaja hindamist läbi viia ja mis juba ei kajastu KSH programmis.
		4. Lähteseisukohtades on toodud, et „ehitusmaterjali, hoonestuse mahu ja kujunduse valikul tuleb lähtuda energiatõhususe põhimõttest.“ Palume lisada, et projekteerimisel tuleb lähtuda hoone energiatõhususe miinimumnõuetest.	KSH programmi on vastavalt esitatud ettepanekule täiendatud.
		5. KSH programmi lk 36 tabelis 4 „Huvitatud isikud või asjaomased asutused“ toodud koostöö tegijate ja kaasatavate nimekirja koostamisel on arvestatud Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruses nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ sätestatud. Samas palume lähteseisukohtades lk 9 ptk 2.3. „Detailplaneeringu vormistamine ja menetlus“ toodud koostöö tegijate nimekirja täiendada lähtudes eelpoolviidatud tabelis 4 toodust.	KSH programmi on vastavalt esitatud ettepanekule täiendatud.